

23. søndag etter pinse / Allehelgenssøndag

Matteus 5,1–12

1. november 2026

Tekstanalyse

Matteus plasserer saligprisningene ved begynnelsen av Jesu første store undervisningstale. Jesus har forkynt at himmelriket er kommet nær, kalt disipler og helbredet de lidende folkemengdene i 4,23–25. Når han ser disse folkemengdene, går han opp i fjellet og setter seg for å undervise. Rammen minner om Moses på Sinai, men Jesus fremstilles ikke som en som opphever Israels Torah; han skal tolke dens mål med sin egen autoritet. Disiplene er de umiddelbare tilhørerne, mens 7,28 viser at folkemengdene også hører. Undervisning og helbredelse hører derfor sammen: Jesus setter ord på Guds rike mens lidende mennesker står foran ham.

Vers 3–10 inneholder åtte balanserte utsagn, og vers 11–12 anvender det siste direkte på disiplene. Det gjentatte greske ordet *makarioi* betyr salige, begunstigede eller heldige i Guds øyne; det beskriver ikke en munter sinnsstemning. Sorg og forfølgelse er ikke dyder som skal dyrkes, mens barmhjertighet og fredsskaping tydelig er måter å leve på. Saligprisningene er derfor verken en opptaksprøve eller en romantisering av smerte. Jesus kunngjør Guds kjennelse og former gjennom denne kunngjøringen et folk. Løftet i nåtid, «deres er himmelriket», rammer inn avsnittet i vers 3 og 10; de mellomliggende løftene i fremtid viser at et rike som allerede er nærværende, fortsatt venter på sin fullendelse.

De fattige i ånden er de som ikke gjør krav på selvtilstrekkelighet overfor Gud; uttrykket beholder kraften i virkelig avhengighet og må ikke viske ut de materielt fattige blant Jesu tilhørere. Den neste erklæringen, «Salige er de som sørger», henter særlig fra Jesaja 61, der godt budskap til de fattige knyttes sammen med trøst for dem som sørger over tap og over et herjet folk. Verbet *pentheo* betegner alvorlig sorg: sorg ved dødsfall, klage over lidelse og urett og sorg over synd kan alle være til stede. Jesus kaller ikke tapet godt og sier heller ikke at de sørgende skal føle seg lykkelige. De er salige fordi Gud har sett dem og «skal trøste» dem. Den fremtidige passivformen lar Gud være den handlende og nekter å skynde sorgen mot en kunstig avslutning.

De øvrige utsagnene beskriver bredden i livet i riket. De ydmyke gjenspeiler Salme 37,11: De som avstår fra å herske over andre, skal motta jorden som gave i stedet for å gripe den. Å hungre og tørste etter rettferdighet betegner en påtrengende lengsel både etter liv som er i samsvar med Guds vilje, og etter en verden der alt blir gjort rett. Barmhjertighet er medfølelse omsatt i handling; renhet i hjertet er udelt troskap, ikke bare ytre respektabilitet; fredsskaping er det krevende arbeidet for forsoning og felles velferd, ikke det å unngå konflikt. Dette er ikke åtte separate grupper av kristne, men et sammenvevd portrett av et fellesskap som mottar Guds løfte og begynner å legemliggjøre det.

Den avsluttende saligprisningen vender tilbake til riket og setter ord på prisen for dette livet. I vers 11 går Jesus fra «de» til «dere»: hån, forfølgelse og falske anklager skal komme «for min

skyld». Troskap mot rettferdigheten og troskap til Jesus tolker nå hverandre. Disiplene deler profetenes skjebne, mens lønnen deres forblir trygg «i himmelen» – hos Gud – selv når jordiske myndigheter fordømmer dem. Jesus slik Matteus fremstiller ham, legemliggjør også saligprisningene: Han er ydmyk og barmhjertig, oppfyller rettferdigheten, gråter over Jerusalem, blir fylt av sorg i Getsemane og blir falskt anklaget og drept.

Teologiske poenger

På allehelgenssøndag ber saligprisningene kirken huske hvem Jesus kaller salige. De hellige er ikke feilfrie religiøse helter, men mennesker som holdes oppe av løfter større enn deres synlige prestasjoner. Noen viste barmhjertighet eller skapte fred; noen hungret etter rettferdighet; alle var til sist avhengige av Gud. Blant dem som sørger, er menigheten når den nevner mennesker den elsker og savner. Det kristne håpet krever ikke at sorgen skal bagatelliseres, forklares bort eller fullføres etter en fast tidsplan. Kristus går inn i sorgen, og Guds lovede trøst bærer den mot oppstandelse og gjenopprettet fellesskap. Kirken kan begynne å formidle denne trøsten gjennom tålmodig nærvær, sannferdig erindring, bønn og praktisk omsorg, men den kan ikke frembringe den endelige helbredelsen som bare Gud kan gi.

En wesleyansk lesning finner her hellighet i hjerte og liv uten å redusere utsagnene til en fastlagt rekkefølge. Fattigdom i ånden oppgir forsøket på å frelse seg selv; hungeren etter rettferdighet lengter etter Kristi sinn; renheten samler splittede kjærligheter og retter dem mot Gud; barmhjertighet og fredsskaping gir denne indre fornyelsen en offentlig kropp. Sorgen omfatter omvendelse, men også den hellige motstanden mot å bli nummen overfor et annet menneskes smerte eller verdens ødelagthet. Nåden forandrer det hjertet lengter etter, og oppøver disse lengslene til en pålitelig kjærlighet til Gud og nesten. Det salige livet er derfor ikke en åndelig prestasjon, men et liv som er gjort mottakelig for og lydhørt overfor Guds forvandlende kjærlighet.

Fordi saligprisningene står i flertall, skildrer de et fellesskap snarere enn et privat program for lykke. En menighet som formes av dem, gir rom for dem som sørger, står sammen med dem som er fratatt makt, gir næring til hungeren etter rettferdighet, praktiserer barmhjertighet med ansvarliggjøring og skaper fred ved å si sannheten og gjøre skade godt igjen. Ydmykhet må aldri brukes til å bringe den mishandlede til taushet; trøst må aldri bli et press om å slutte å sørge; forfølgelse er ikke enhver kritikk kristne mottar, men lidelse for rettferdighetens og Kristi skyld. Kirkens troverdighet ligger ikke i å erklære seg selv som salig, men i å bli et sted der Kristi velsignelse kan høres og berøres.

Det kristologiske sentrum er «for min skyld». Jesus er ikke bare læreren av en edel etikk; han er Den salige, og hans vei går gjennom sorg og forfølgelse. Ved korset synes verdens dom å være endelig, men Faderen omstøter den i oppstandelsen. Allehelgenstroen betror de døde til den samme dommen. Livene deres, i likhet med våre, forblir ufullendte og avhengige av barmhjertighet, men i Kristus tilhører de et rike som døden ikke kan oppheve. Forkynnelsen kan derfor sette ord på sorgen uten å overgi seg til fortvilelsen: Gud kaller dem salige som verden regner som beseiret, blir hos dem som sørger, og skal i den oppstandne Kristus fullføre den trøsten som allerede er lovet.